

AHDISTAVIEN TUNTEIDEN ÄÄRELLÄ. TUTKIJAN, VÄKIVALTAA KOKENEIDEN NAISTEN JA KULTTUURIN KOHTAAMISIA¹

Suvi Keskinen

Tehdessäni perheneuvoloissa etnografista² tutkimusta siitä, miten käsityksiä parisuhdeväkivallasta tuotetaan ja millaisiin käytäntöihin ne liittyvät, olin läsnä eräissä hyvin vahvojen tunteiden sävyttämässä tilanteessa. Jo huoneeseen saapuessaan entisen miehensä taholta väkivaltaa kokenut Heidi³ oli surullisen ja ahdistuneen oloinen. Hän kertoi tutulle perheneuvolan työntekijälle tuntemistaan ennen tulevaa tapahtumaa, jossa hän joutuisi kohtaamaan entisen miehensä lapsen tapaamisiin liittyvissä asioissa. Hän oli monena yönä nähnyt painajaisia ja herännyt tuskaisena keskellä yötä. Keskustelun aikana pelon ja ahdistuksen tunteiden taustalta nousi esiin vanha raiskausmuisto. Heidn tarinan ja tunteiden vyöry kulki kuin aaltona läpi huoneen kohdaten ensin Heidn lähellä istuvan työntekijän ja sitten minut, joka istuin suuren huoneen toisessa päässä kirjoittamassa muistiinpanoja. Heidi oli tullut jo tutuksi minulle, koska olin ollut useita kertoja läsnä hänen tapaamisissaan perheneuvolassa. Hänen surunsa ja pelkonsa näkeminen ja sen jonkinlainen kaiunomainen tunteminen yhdistyivät

mielessäni voimakkaaseen tarpeeseen suojella häntä. Mietin, oliko tämä tilanne tarkoitettu tutkimukselleni avtavaksi ja oliko minulla oikeutta hyödyntää hänen kipeitä muistojaan. Ajattelin niitä eri tahoja – pahoinpitelevää entistä miestä ja väkivallan sivuuttavia ja kyseenalaistavia viranomaisia – jotka olivat astuneet hänen rajojensa yli, ja mietin, olenko osa tuota samaa runnovaa ketjua.

Jälkeenpäin pohdin, millaisiin heikkouden ja vahvuuden konstruktiioihin tulin itseni ja Heidn tällä tavoin asettaneeksi. Sinänsä tärkeiden eettisten kysymyksenasetteluiden ja valtasuhteiden analysoimisen kautta myös osaltani määrittelin Heidn heikkoksi ja suojelun tarpeessa olevaksi ikään kuin hän ei olisi kykenevä tekemään omia päätöksiään: esimerkiksi pyytämään minua poistumaan huoneesta, mikäli läsnäoloni häiritsi häntä. Huolimatta myötätunnostani ja huomaavaisesta suhtautumisestani tulin samalla tuottaneeksi melko dikotomisen ymmärryksen hänen heikkoudestaan suhteessa omaan vahvuuteeni. Ehkä juuri tämän moninaisuutta pois sulkevan tulkinta-

---

1. Kiitokset Katriina Honkaselle ajatuksista ja Johanna Latvalle, Eeva Peltoselle, Tuija Saresmalle ja Suvi Ronkaiselle kommentaiteista artikkelin valmisteluvaiheessa. Haluan kiittää myös *Naistutkimus–Kvinnoforskning*-lehden nimettömiä arvioijia ja päätoimittajia, erityisesti Tutta Palinia.

2. Etnografisen lähestymistavan piirissä tutkimukseni liittyy sosiaalitieteelliseen, institutionaalisiin ympäristöihin kohdistuvaan tutkimussuuntaukseen. Tämäntyyppisiä tutkimuksia ovat Suomessa aiemmin tehneet mm. Hannele Forsberg (1998), Marjo Kuronen (1993) ja Tarja Pösö (1993). Tutkimuksessani yhdistän etnografista ja diskurssianalyttistä lähestymistapaa.

3. Heidn tarinaan on anonymitietin turvaamiseen ja tekstuaaliseen esittämiseen liittyvistä syistä yhdistetty aineistoa kahden samassa perheneuvolassa käyneen naisen asiakastilanteista. Myös Heidn nimi ja joitain henkilötietoja on muutettu tunnistamisen estämiseksi.

tavan kautta liitin itseni vallankäyttäjien ja rajojen tallajien rivistöön? Näinkö hänet vain "pahoinpidellyn naisen" kategoriassa – heikkona ja avuttomana uhrina – vaikka samaan aikaan hyvin tiesin hänen muut asemansa, joihin sisältyi paljon toimijuuden ja vahvuuden ulottuvuuksia?

Elizabeth Stankon (1997) tavoin ajattelen, että tunteet voivat toimia resurssina tutkimuksen tekemiselle. Ne voivat havahduttaa nostamaan aiheen kannalta olennaisia kysymyksiä analyyttisen tarkastelun kohteeksi. Tässä metodologisessa artikkelissa pohdin edellä kuvaamani tilanteen virittämänä tapoja, joilla väkivaltaa kokeneita naisia on representoitu tutkimuksessa. Pohdin myös näiden representatioiden taustalta löytyviä dikotomisoivia jäsenystapoja sekä niiden purkamista feministisessä tutkimuksessa. Esitän kysymyksen, miten jatkaa dikotomioiden purkamista naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksessa. Haen osavastauksia paikantuneesta katseesta sekä kontekstualisoivasta ja moninaisuutta esiin nostavasta tavasta kirjoittaa aineistosta. Artikkelini perustuu kolmesta perheneuvolasta keräämäni etnografiseen aineistoon, joka koostuu asiakastilanteissa ja viranomaispalavereissa kirjatusta muistiinpanoista, kenttäpäiväkirjasta, nauhoitetuista asiakastilanteista ja työntekijöiden haastatteluista.

Naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksessa valtasuhteiden ja uhriutumisen käsittely, väkivallan seuraukset naisille ja näihin liittyvät ahdistavat tunteet muodostavat tärkeän osan tutkimusalueen problematiikkaa. Feministisen keskustelun sisällä on kuitenkin esitetty runsaasti kritiikkiä, jossa naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksen on nähty edus-

tavan uhrifeminismiä ja kritisoitu sitä staattisiin, dikotomisoiviin ja universaaleihin valta-asetelmiin kiinnittymisestä (esim. Segal & McIntosh 1992; Sawicki 1991, 29–31; Mohanty 1991/1999, 239–240). Vaikka tämä kritiikki on osunut monessa oikeaan puuttuessaan pitkälti radikaalifeministiseltä pohjalta ponnistavan tutkimussuunnan teoreettisiin heikkouksiin esimerkiksi valtakäsityksen ja kontekstuaalisen tarkastelun puutteen⁴ osalta, on siinä usein myös unohtettu väkivallan tutkimuksen erityinen konteksti. Kuten Marita Husso (1997) on todennut, heikkouden hetket ja hajoamisen kokemukset ovat voimakkaasti läsnä parisuhdeväkivallan kuvauksissa, ja niiden näkymättömyys ja pois sulkeminen kertovat enemmänkin kulttuuristen ajatusrakennelmien ja teoreettisten järjestelmien kyvyttömyydestä käsitellä näitä sukupuolistuneita heikkouden ja avuttomuuden tilanteita. Miten siis löytää tapoja kirjoittaa väkivallasta ja uhriutumisesta asettumatta vähättelemään ja sulkemaan pois näitä tilanteita mutta myöskään jämähtämättä staattisiin ja universaaleihin uhrin asetelmiin?

TOISEUDEN TUOTTAMISTA JA SEN PURKAMISTA

Eva Lundgren (1991, 3–4) näkee erottelun "meidän" ja "muiden" välillä luonnehtivan suhtautumistamme naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Tällaisessa näkemyksessä väkivalta koskee lähinnä erityisiä, poikkeaviksi määriteltyjä ryhmiä yhteiskunnassa. Väkivaltaisten miesten osalta korostetaan alkoholin tai huumeiden käyttöä, (mieli)sairautta tai rikollista

---

4. Esim. Chandra Talpade Mohanty (1991/1999, 238–240) tarkastelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yhtenä esimerkkinä tavasta, jolla länsimainen feministinen diskurssi konstruoi "kolmannen maailman naisista" yhtenäisen "vallattomien" ryhmän. Hänen mukaansa tämän diskurssin sisällä naiset määritellään miehen kontrollin uhreiksi kivetään heidät "itseään puolustaviksi objekteiksi" ja miehet "väkivaltaan syyllistyviksi subjekteiksi".

taustaa väkivallantekojen selityksinä. Myös väkivaltaa kokeneet naiset näyttäytyvät erityisenä ryhmänä: joko sosiaalisesti ongelmaisina, kuten päihteiden käyttäjät ja lastensuojeluidit, tai psyykkisesti ongelmaisina, esimerkiksi epätasapainoisina ja miehistään riippuvaisina naisina. Tällaisen tarkastelutavan kautta on mahdollista käsitellä väkivaltaa ja siihen liittyvää vallankäyttöä erilaisena ja poikkeavana piirteenä, jota vasten "normaali" parisuhde ja "normaalit" sukupuolten väliset suhteet määrittävät tasa-arvoisina.

Toiseutta tuottava tapa käsitellä parisuhdeväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa on monin tavoin rakentunut osaksi aihetta käsittelevää tieteellistä tutkimusta. Erityisesti yksilöpsykologiset ja psykiatriset lähestymistavat ovat olleet tuottamassa kuvaa poikkeavista väkivallan tekijöistä ja uhreista. Väkivaltaisten miesten tekoja on pyritty selittämään heidän lapsuudenkokemuksillaan tai persoonallisuustekijöillään. Parisuhteessa väkivaltaa kokeneita naisia on puolestaan yksilöpsykologisissa tarkastelutavoissa usein kuvattu avuttomina, passiivisina tai masokistisina. Tällöin on jätetty huomioimatta toistuvan väkivallan vaikutukset naisiin ja sen sijaan tulkittu niitä naisten psyykkisinä ominaisuuksina, jotka selittävät väkivallan kohteeksi joutumista. (Eliasson 1998, 129–146.)

Suomalaiseen julkiseen keskusteluun ja tutkimukseen laajalti vaikuttanut Teuvo Peltoniemen teos *Perheväkivalta* (1984) on hyvä esimerkki toiseutta tuottavasta tavasta käsitellä väkivaltaa perheen ja parisuhteen piirissä. Peltoniemi korostaa väkivallan liittymistä sosiaalisiin ongelmiin ja erityisesti alkoholin käyttöön. Hän myös toteaa eksplisiittisesti, että väkivalta perheen sisällä kasaantuu alempiin sosiaaliryhmiin (mt., 49). Peltoniemi huomioi kyllä eri sosiaaliryhmien välillä olevan eroja väkivallan näkyvyydessä ja julkitulossa ja kirjoittaa, että hyvin toimeentulevien perheiden väkivaltatilanteet eivät useinkaan päädy viranomaisten tietoon eivätkä viranomaiset tartu niihin yhtä toimeliaasti kuin moniongelmaisista

perheistä raportoituihin ilmoituksiin. Silti hän asettuu selkeästi sille kannalle, että väkivalta keskittyy tiettyihin sosiaaliryhmiin. Tämä yhteys sosiaalisiin ongelmiin ja erityisesti päihteiden käyttöön näkyy myös Peltoniemen esittämästä neljästä parisuhdeväkivaltaa koskevasta esimerkkikertomuksesta (mt., 19–24). Näissä kaikissa väkivaltaisuuteen liittyy jollakin tavalla alkoholi, lisäksi osassa tarinoista nostetaan esiin rikollinen toiminta, mielenterveysongelmat ja lääkkeiden käyttö. Kirjassa saavat myös laajasti tilaa sellaiset institutionaaliset ympäristöt kuin turvakodit, poliisi, sosiaali- ja päihdehuolto, joiden asiakkuuksissa painottuu alempien sosiaaliryhmien osuus.

Feministisessä tutkimuksessa "meidän" ja "muiden" välistä erottelua on yritetty purkaa painottamalla enemmänkin yhtäläisyyksiä väkivalltaisten parisuhteiden ja "tavanomaisten" parisuhteiden välillä kuin väkivaltaa poikkeavana ilmiönä. Esimerkiksi Eva Lundgrenin (1991; 1992) tapa tarkastella väkivaltaa ja vallankäyttöä parisuhteessa prosessina osoittaa, miten "normaalista" parisuhteesta voi askel askeleelta muodostua väkivallan ja tiiviin kontrolloinnin perustalle rakentuva suhde. Tässä normalisointiprosessissa keskeistä osaa näyttelevät sosiaalinen eristäminen sekä väkivallan vuorottelu lämmön ja rakkaudenosoitusten kanssa. Lundgren tarkastelee tätä sukupuolen tuottamisen prosessina, jossa väkivallan ja erotisoituneen vallankäytön kautta rakennetaan ja ylläpidetään sukupuolten välisiä hierarkkisia suhteita.

Myös dikotominen jaottelu raiskauksen ja heteroseksuaalisen seksin välillä on feministisissä keskusteluissa kyseenalaistettu. Valtasuhteiden erotisoitumisen on nähty liittyvän olennaisesti heteroseksuaalisiin suhteisiin ja tapaan, jolla (hetero)seksuaalista halua tuotetaan (Gavey 1996, 52–53). Nuoria tyttöjä ja poikia haastatellut Stina Jeffner (1997) löytää useita selitystapoja, joiden avulla neuvotellaan tapahtumien raiskaukseksi tai "huonoksi seksiksi" määrittämisen välillä ja siirretään rajaa raiskauksen ja "normaalin" heteroseksuaalisen

kanssakäymisen välillä. Feministisessä väkivallan tutkimuksessa on käsitelty laajasti myös sitä, miten tietoisuus väkivallan uhasta ja tätä ylläpitävät yleiset, pitkälti normalisoidut häirinnän ja ahdistelun muodot rajaavat kaikkien naisten elämänpiiriä ja liikkumista (esim. Hanmer & Maynard 1987).

Kyseenalaistavista ja uusia käsitteellistämisen tapoja hakevista lähestymistavoista huolimatta feministiselle väkivallan tutkimukselle asettuu monia haasteita dikotomisten ajattelutapojen purkamisessa. Tässä artikkelissa lähdän kerimään näitä haasteita menetelmällisestä päästä. Michelle Fine (1998, 72) esittää toiseuttamisen prosessien murentamista ja keskeyttämistä tekemällä näkyväksi Minän ja Toisen välistä suhdetta. Hän kehottaa analysoimaan Minä–Toinen-asetelmassa juuri välissä olevaa yhdysviivaa: kirjoittamaan esiin sitä, millaisissa suhteissa olemme tarkastelemiimme konteksteihin ja tutkittaviin, ja huomioimaan sen, että olemme moninaisia noissa suhteissamme. Tulkitsemisen ajatuksen yhdysviivan käsittelystä sisältävän kolmenlaista lähestymistapaa. Ensimmäiseksi ajattelen niiden määrittelytapojen näkyväksi tekemistä, joissa "meitä" konstruoidaan sulkemalla pois sellaisia tekijöitä kuin väkivalta, heikkous tai uhrius ja siirtämällä ne "muiden" ominaisuuksiksi. Tämä on pitkälti sitä, mitä feministisen väkivallan tutkimuksen purkamistyö on sisältänyt. Toiseksi ymmärrän yhdysviivan käsittelyn sisältävän kysymyksen siitä, miten tutkiva Minä asettuu osaksi tutkimusprosessia ja tiedon tuotantoa ja miten hän kirjoittaa itseänsä tekstiin sisälle. Kolmanneksi tulkitsemisen yhdysviivan käsittelyn nostavan esiin pohdintoja siitä, miten toisena esitetyn ryhmän, tässä tapauksessa väkivaltaa kokeneiden naisten, paikalta esitetyjä kuvauksia voi tuoda esiin tutkimuksessa ja käydä keskustelua niiden kanssa.

TUTKIMUKSELLINEN KATSE VALTASUHTEIDEN VERKOSTOSSA

Alussa kuvatussa tilanteessa suhteeni Heidiin asettuu osaksi tutkijan ja tutkimukseen osallistuvien välisiä valtasuhteita ja aktualisoi tutkijan vastuun ja eettisyyden kysymyksiä. Siinä missä varhaisempi feministinen tutkimus asetti positivististen androsentristen tutkimuskäytäntöjen vaihtoehdoksi tasaveroiset ja tavalliset suhteet tutkijan ja tutkittavien välillä, on myöhemmässä feministisessä keskustelussa korostettu enemmän tutkimuksellisten valtasuhteiden analysoimisen tarvetta ja keinoja, joilla tavoitella vastavuoroisuutta (Skeggs 1994; Maynard 1994). Tutkijan ja tutkittavien välisiin suhteisiin sisältyy väistämättä valtasuhteita erityisesti tutkijan koulutuksen ja tutkimusta ohjaavan roolin myötä, mutta nämä asetelmat vaihtelevat tutkimuksen kuluessa. Tutkimukseen osallistuvat ovat keskeiseltä osalta määrittelemässä sitä, millaiseksi kerätävä aineisto muodostuu. Tutkittavilla on valtaa tutkimustilanteessa myös suostumuksen tai tutkimuksesta kieltäytymisen kautta. Tutkijana olen kuitenkin etukäteen määritellyt tutkimuksen kysymyksenasettelut, lähtökohdat ja menetelmät. Aineistosta tehtäviin tulkintoihin ja niiden muokkaamiseen teksteiksi ei tutkimukseen osallistuvilla myöskään tavanomaisten sosiaalitieteellisten käytäntöjen puitteissa ole osallisuutta, mikä on nostanut esiin vaatimuksia tutkittaville annettavasta palautteesta ja tuottanut myös yhteistoiminnallisia tutkimuksen tekemisen tapoja (Magnusson & al. 1998, 6–7).

Feministisen etnografian osalta on korostettu jatkuvien eettisten pohdintojen tärkeyttä, sillä tutkija asettuu osaksi sosiaalisten suhteiden muodostelmaa ja henkilökohtaisia sitoumuksia. Hän saapuu ulkopuolisenä jo olemas-

sa olevien sosiaalisten suhteiden piiriin mahdollisesti häiriten näitä suhteita ja valmiina poistumaan niiden piiristä, kun on kerännyt itselleen riittävän määrän aineistoa. (Stacey 1988.) Naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan aihepiiri on myös havahduttanut monia feministisiä tutkijoita pohtimaan, hyödyntävätkö he tutkittavia tutkimuksessaan ja oman tutkijanuransa edistämisessä (Moran Ellis 1996; Miller 1997). Prostituoitujen väkivaltakokemuksia tutkinut Jody Miller (mt., 148–149) kertoo tilanteesta, jossa hänen haastattelemansa nainen kääntyi häneen päin kysyen: “Taidat todella pitää näiden kauhutarinoiden kuulemisesta, vai mitä?” jatkaen sitten rajun raiskaus- ja pahoinpitelytilanteen kuvaamista. Miller pohtii tämän tapauksen perusteella oman tutkimuksensa suhdetta voyeurismiin. Hän toteaa, että vaikka hänen lähtökohtanaan oli prostituoitujen oikeuksien puolustaminen, liittyy sosiaalisesti poikkeaviksi määriteltyjen ja stigmatisoituneiden ryhmien tutkimiseen aina jonkin verran voyeurismia.

Millerin esiin nostama ajatus tutkimuksellisen vallan ja katsomisen yhteydestä resonoi vahvasti omiin tunnelmiini tapaamisessa perheneuvolassa. Vaikeinta minulle oli juuri Heidinin surun ja ahdistuksen katsominen. Käänsin katseeni pois päin, keskityin kirjoittamaan muistiinpanoja ja koin hänen olevan tutkimukseltani paremmin suojassa sillä tavoin. Katseen kääntäminen liittyi mielessäni juuri tutkimuskontekstiin ja ajatukseen siitä, että olin ulkopuolisena ja tarkkailijan asemassa katsomassa toisen ahdinkoa.

Beverley Skeggsin (1994, 81) ajatuksia seuraten kysymys voyeurismista ja tutkittavien hyödyntämisestä näyttää moniulotteisemmalta. Tutkimuksellinen katse on rinnastettu miehiseen voyeuristiseen katseeseen, joka asettaa naiset median, maalausten ja kirjallisuuden kautta julkisen katseen kohteiksi. Skeggs kuitenkin kritisoi tällaista problematisoimattomaa käsitystä tutkittavista voyeuristisen katseen objekteina ja painottaa valta-asemien vaihtelua tutkimuksen kuluessa. Vaikka tutki-

mus hyödyttäisikin tutkijan uraa, se voi myös tuoda vastavuoroisuutta ja vahvistusta tutkimukseen osallistuneille naisille. Monet omassa tutkimuksessa mukana olleet naiset pitivät osallistumisesta tärkeänä sanoen, että on hyvä, että joku tutkii näitä asioita. Tutkimus tuo julkiseksi asiaa, josta on pitkään vaiettu, ja samalla legitimoit pahoinpideltyjen naisten kulttuurisesti häpeälliseksi määriteltyjä kokemuksia.

Skeggsin tekemä rinnastus naisten katsomiseen taiteessa ja mediassa avaa näkökulmaa myös muihin kulttuuriin väkivallan katsomisen tapoihin. Suhtautuminen väkivaltaan on länsimaisessa kulttuurissa monin tavoin ristiiriitaista. Osa väkivallasta on sanktioitua, ei-hyväksyttävää, toisaalta väkivalta on oleellinen osa maskuliinisuuden rakentumista (Lundgren 1992) sekä kulttuurista kuvastoa, jolla viihdytetään ja myydään elokuvia, lehtiä, kirjoja tai musiikkia. Sarjamurhaajien tai raiskaajien uhkaamat naiset elokuvissa ja sidotut tai häkkiin suljetut naiset musiikkivideoissa ovat tavanomaisia osia näiden kuvastosta. Naisten esittäminen väkivallan uhreina ja väkivallan erotisoituminen näkyvät äärimmäisessä muodossa väkivaltapornografiassa, mutta samoja asetelmia voidaan löytää monista laajalti leviävistä kulttuurituotteista. (Wolf 1990, 135–137, 164.) Kuunnellessani Heidinin tarinaa ja kuvitellessani sitä asetun suhteeseen myös näiden kuvaamisen tapojen kanssa, joissa seksin ja väkivallan yhdistelmiä sekä naisten uhrin asemaa hyödynnetään yhdistäen niitä viihteellisyteen ja nautintoon. Tämä tuottaa osaltaan katsomiseeni epämukavuuden sävyä.

Oliko siis katseen kääntäminen Heidistä pois päin perusteltua? Se oli tapa toimia tilanteessa, jossa tunnistin monenlaisten valtasuhteiden verkoston, ja ajattelin välttäväni näihin suhteisiin asettumisen olemalla katsomatta. Ajattelin myös jättäväni Heidille kunnioittavan tilan, jonka yksityiskohtiin tutkimukseni ei ulotu. Samalla kuitenkin asetuin toisenlaiseen valtasuhteisiin määrittelemällä heikkoutta ja suojelun tarvetta. Sivuutin myös sen, että

katseen kääntämisen voi tulkita loukkaavana ja väkivallan häpeällisyyttä lisäävänä tekona. Kääntämällä katseen voi osallistua väkivallan peittelyyn ja kieltämiseen. Lopulta päädyin katsomaan tilannetta uudestaan, jälkikäteen, sekä pohtimaan valtasuhteiden analysointia ja paikantunutta katsetta eettisenä vaihtoehtona.

PAIKANTUNEEN KATSEEN KOORDINAATIT

Katsojana en ole kuka tahansa, enkä siten asetu minkälaisiin suhteisiin tahansa kuvaamassani tilanteessa. Tuottamani tiedon tavoin myös katseeni on paikantunut. Paikantuneen tiedon näkökulmasta tieto on sosiaalisesti sijoittunutta, tiettyyn aikaan ja kulttuuriseen kontekstiin sidottua. Tuotettu tieto ei ole myöskään irrallaan tietävästä subjektista, joka on ruumiillinen ja määritetty sukupuolen, seksuaalisuuden, "rodun" ja luokan tapaisten erojen kautta. Ruumiillisuus sitoo meidät tiettyyn osaan todellisuutta ja sitä kautta avaa myös mahdollisuuden tietää jotain tuosta todellisuudesta. Tietävän subjektin paikka ei ole pysyvä, vaan liikkuva, moninainen ja ristiriitainen. (Haraway 1991; Ronkainen 1999, 117–121.) Anu Koivunen ja Marianne Liljeström (1996) lähestyvät paikantumista kokemuksen käsitteen avulla korostaen kokemuksen tuotettua luonnetta. Kokemus liittyy subjektiksi tuleminen prosessiin ja kulttuuristen diskurssien kanssa suhteeseen asettumiseen. Siinä on samanaikaisesti kyse yksilöllisestä ja kollektiivisesti jaetusta. Osittaisen näkökulman tunnustaminen mahdollistaa myös yhteyksien löytämisen toisiin osittaisiin näkemyksiin.

Kenen katseesta siis on kysymys, kun katson Heidiä? Miltä paikalta käsin katson ja mihin suuntaan? Paikannan itseni kolmeen positioon, joilla on erityistä merkitystä sen kannalta, miten katson ja millaista tietoa sen perusteella tuotan. Positio liittyy tiedon tuottamista taustoittavien sosiaalisten suhteiden erittelyyn sekä sen pohdintaan, millaisen konteks-

tin nämä luovat tiedon tuottamiselle. Positioiden analysoimiseen sisältyy myös niiden vaihtumisen ja moninaisten, mahdollisesti ristiriitaisien asemien tuomien näkökulmien pohtiminen tutkimuksen tekemisen kannalta. Positioituminen tapahtuu aina suhteessa johonkin – on sitten kyseessä suhde tieteellisiin keskusteluihin, aineistoihin tai erilaisiin toimijapositioneihin. (Ronkainen 1999, 118–119.)

Ensimmäinen ja tämän artikkelin kannalta keskeisin positio liittyy sitoumuksiini ja lähtökohtiini feministisenä tutkijana. Tämä suuntaa minua asettamaan Heidin tilannetta yhteyteen sellaisten keskusteluiden kanssa, joissa painottuvat sukupuolen, vallan ja seksuaalisuuden teemat sekä kulttuuriset ja rakenteelliset yhteydet. Tähän positioon rakentuu useita ajallisia kerroksia, joiden alku ajoittuu graduvaiheen tutustumiseeni pahoinpideltyjen naisten omaelämäkerrallisiin tarinoihin ja näiden dialogiin feminististen ja narratiivisuutta käsittelevien tekstien kanssa (Keskinen 1996). Feministisen tutkijan positioista näen tuossa tilanteessa Heidin ahdistuksen taustalla vallankäytön ja ahdistelun, joka ei pääty eroon väkivaltaisesta miehestä. Hän joutuu elämään jatkuvasti tämän väkivallan ja vallankäytön kanssa sekä muistojensa kautta että konkreettisesti arkipäivässään joutuessaan olemaan yhteydessä mieheen lapsen tapaamisjärjestelyiden osalta. Se saa minut miettimään sitäkin, miten lainsäädäntö tapaamisoikeuskysymyksissä ja vahva psykologinen diskurssi isän tärkeydestä lapsen kehityksen kannalta tukevat tätä vallankäytön jatkamista.

Katson tilannetta myös entisenä sosiaalityöntekijänä. Kolmen vuoden sosiaalityön kokemuksen pohjalta institutionaaliset puitteet, suhde työntekijän ja asiakkaan välillä sekä ammatilliset diskurssit ovat minulle suhteellisen tuttuja, vaikka en perheneuvolassa ole työskennellytkään. Sosiaalityöntekijän positioni kannalta on kuitenkin olennaista, että olen ensin sitoutunut feministisiin lähtökohtiin ja tutkinut pahoinpideltyjen naisten tarinoita. Tämän taustan pohjalta näin asiakkaissani useita

pahoinpideltyjä naisia, kun taas monet muut sosiaalityöntekijät näkivät masentuneita, flegmaattisia tai alkoholia käyttäviä naisasiakkaita. Kuulin myös kertomuksia normalisoitumisprosessista siinä, missä joku toinen työntekijä saattoi kuulla sekavaa tarinaa ambivalentista ja riippuvuuteen perustuvasta parisuhteesta. Olen myös tavannut useita väkivaltaisista miehiä ja yrittänyt työskennellä heidän kanssaan – vaihtelevin menestyksin. Sosiaalityöntekijän positiosta käsin minulla on selkeitä käsityksiä siitä, miten työntekijänä voi ja on hyvä toimia. Samalla tuo positio muistuttaa mieleeni, että hyviä toimintatapoja on useanlaisia ja että vuorovaikutussuhteen saamaan suuntaan vaikuttavat monet tekijät. Sosiaalityöntekijän positiosta käsin nousevat selkeimmin esiin Heidin ja hänen työntekijänsä välinen vuorovaikutus ja perheneuvola sen kontekstina. Huomaan, miten työntekijä Tarja ottaa vastaan ja kommentoi Heidin sanomisia ja tunnelmia.

Kolmas positio, josta käsin tilannetta katsotaan, muodostuu toiminnastani naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa naisliikkeessä paikallisella tasolla. Ennen kaikkea väkivaltaa kokeneiden naisten keskusteluryhmän vetäminen ja siellä käydyt keskustelut liittävät tämän position kiinteästi tapaan, jolla katson Heidin tilannetta. Ehkä vielä selkeämmin kuin muitten positioitteni kautta tässä nousevat esiin sukupuolistuneen subjektiivisuuden tuottaminen elämänhistoriallisessa perspektiivissä ja kulttuuriset käsitykset naiseudesta ja mieheydestä tämän osana. Heidin tarinan taustalta löydän yhteyksiä muiden naisten kertomuksiin sopeutumisen ja myöntymisen vaatimuksista, joiden kohtaamisia voi hahmottaa lapsuudesta asti. Tästä positiosta käsin vahvistuu käsitys siitä, että väkivalta koskettaa hyvin monenlaisia ja erilaisista taustoista tulevia naisia.

Suhteessa aineistoon ja sen keräämiseen paikkaani määrittää institutionaalisen ympäristön tutkimiseen suuntautunut etnografinen lähestymistapa, johon sisältyy tilanteittain vaihtelevaa tutkijan osallisuutta tapahtumien kulkuun. Keskustelin työntekijöiden kanssa va-

paamuotoisesti asiakastilanteiden välillä, ja lisäksi haastattelin heitä. Asiakastapaamisten aikana sen sijaan pääsääntöisesti havainnoin ja kirjasin käytyä keskustelua muistiinpanoihin puuttumatta kovinkaan paljon tapahtumien kulkuun. Suhteeni perheneuvolaan tuleviin naisiin rakentui luvan kysymisen, tervehdyksen ja hyvästelyjen lisäksi pienimuotoiseen osallistumiseen ilmeiden, (yhteisten) hymähtelyiden tai naurahdusten muodossa. Asiakastilanteissa olin useimmiten hiljainen seuraaja, jonka läsnäolon sekä työntekijät että asiakkaana olevat naiset kertoivat välillä nohoaneensa. Ajatukseni ulkopuolisuudesta ja voyeurismin sävyistä nousevat varmasti osaltaan tällaisesta tutkijan positiosta.

Kun taas ajattelen sitä, mihin suuntaan katseeni kohdistuu, edellä kuvatun tilanteen kontekstualisointi alkaa vaikuttaa olennaiselta. Heidistä kertomani tilanne ei ole yksittäinen tapahtuma, vaan osa keskustelujen sarjaa, jota käydään hänelle tutussa perheneuvolassa ja työntekijän kanssa, joka on kertonut minulle pitävänsä lähtökohtanaan näiden naisten tukemista ja vahvistamista. Perheneuvolassa käydyt keskustelut muodostavat tilan, jossa Heidin on mahdollista asettua myös heikkouden ja uhrinuden positioon, kuitenkin niin, että kyseessä on tilanteittainen positio ja että hänellä on useita positioita, joiden välillä liikkuu. Olen kuullut Heidin parodioivan työhaastattelussa kohtaamaansa miehisestä vallankäytön tilannetta niin elävästi, että sekä työntekijä että minä nauroimme vedet silmissä. Myös tapaamiskäytäntöjen suhteen Heidi on asettunut vastustamaan entisen miehensä ja sosiaaliviranomaisen näkemyksiä tavalla, jossa on vaikea nähdä heikkoutta tai uhrin positiota.

REPRESENTOIMINEN JA TEKSTUAALISET MUODOT

Kirjoittamisen voi nähdä myös tietämisen tapana. Kirjoittamalla eri tavoin löydämme uusia puolia aiheestamme ja suhteestamme sii-

hen. Tekstin muoto ja sisältö ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. (Richardson 1998, 345.) Kirjoittaminen ja moninaisten, dikotomisuutta murentavien representaatioiden etsiminen voi olla tuottamassa myös "toisin" tietämisen tapoja. Kun kieli nähdään todellisuutta luovana ja konstruoivana, saavat myös erilaiset tekstuaaliset muodot merkitystä sitä kautta, millaisia representoimisen tapoja ne mahdollistavat tai sulkevat pois.

Tekstuaaliset konventiot ja lajityypit, joiden puitteissa tieteellistä kirjoittamista harjoitetaan, ovat postmodernin kritiikin myötä menettäneet asemansa neutraaleina, kyseenalaistamattomina ja itsestään selvinä kirjoittamisen tapoina. Etnografisessa keskustelussa aiemmin keskeinen realistinen kirjoittamisen tapa näyttäytyy tämän kritiikin valossa yhden näkökulman hallitsemana tekstinä, jossa näkymättömiin jäävä, persoonaton kertoja luo auktorisoitua kuvaa aiheestaan. Tällainen itsensä ainoana oikeana tuottava, muut kuvauksen ja tulkinnan mahdollisuudet pois sulkeva kirjoittamisen tapa sivuuttaa kulttuuristen muotojen kompleksisuuden. (Atkinson & Coffey 1994, 51–52.) Yhden kertojan äänen ympärille rakentuneen tieteellisen tekstin ongelmallistuminen on herättänyt keskusteluja siitä, miten antaa tekstissä tilaa tutkimukseen osallistuvien äänille ja niille representaatioille, joita tutkittavat tuottavat (James & al. 1997). Toiseuttamista murentavia ja vastustavia tutkimusotteita pohtinut Michelle Fine (1998) kehottaa kuuntelemaan niitä naisten tarinoita ja kertomisen tapoja, joita nämä käyttävät vastustessaan ja kyseenalaistaessaan kuvauksia itsestään "toisina". Sue Wilkinson ja Celia Kitzinger (1996, 18) pohtivat mahdollisuuksia käydä dialogia tutkivan minän ja tutkimuksellisen Toisen välillä ja toteavat dialogisuuden voivan toimia tavoitteena, vaikka tällä hetkellä onkin vaikeata nähdä näiden kahden asettuvan tasaveroisiin keskusteluasemiin.

Tekstuaalisia muotoja, jotka antaisivat paremmin mahdollisuuksia moniäänisyyteen ja useiden näkökulmien läsnäoloon, on esittä

kokeilevan kirjoittamisen avulla. Näin tuotettuja tekstejä voidaan kuvata "avoimiksi", fragmentoituneiksi ja "sotkuisiksi" (Atkinson & Coffey 1994). Laurel Richardson (1998, 355) nimittää näitä kokeilevan kirjoittamisen muotoja ilmeikkäiksi tai paljon puhuviksi representaatioiksi (*evocative representations*) viitaten siihen, että ne pyrkivät välittämään lukijalle monitasoisen, tunteita ja ruumiillista kosket-tavan kuvauksen aiheesta. Kokeilevat tekstit voivat sisältää esimerkiksi runoja, omaelämäkerrallisia tekstejä tai teatteriesityksen muotoon kirjoitettuja osuuksia. Tekstit jättävät usein tarkoituksellisesti tilaa lukijalle yhdistellä ja tulkita niiden sisältöä. Lajityyppien sekoittamisen tavoitteena Richardson (mt., 357–358) pitää kristallimaisen kuvan tuottamista käsiteltävästä aiheesta, jolloin tutkimuskohde näyttäytyy moninaisena ja useiden osittaisten ymmärryksen tapojen välittämänä.

Joitain vaikutteita tästä kristallisoimisen ajatuksesta sisältyy siihen, miten olen tässä artikkelissa eri suunnista yrittänyt tarkastella kysymystä väkivaltaa kokeneiden naisten ja uhriutumisen representoimisesta. Asetan lopuksi Heidin ja hänen työntekijänsä Tarjan käymän keskustelun vuoropuheluun oman katselemiseni ja sen reflektoinnin kanssa. Jätän jossain määrin avoimeksi ja lukijan tulkittavaksi, miten nämä vuoropuhelun osat löytävät toisensa. Esitän tämän Heidin kertomuksena siitä paikasta, jota tutkijana katson ja josta kirjoitan. Kommenttini ovat luonnehdittavissa enemmänkin puheenvuoroiksi kuin varsinaiseksi aineiston analysoinniksi.

HEIDI KATSELEE HAUDAN REUNALTA

Heidi (H) ja hänen terapeuttinsa Tarja (T) käyvät tämän keskustelun alussa kuvattua tapaa-mista myöhemmin ja toisenlaisessa tilanteessa. Heidin ja Tarjan keskustelu on käyty tällaisenaan yhtäjaksoisesti, jälkikäteen olen lisännyt heidän puheensa lomaan omat kom-

menttini (S). Tapaamisen alussa Heidi kertoo olleensa pari viikkoa sitten hyvin vihainen miehelleen ja kokeneensa vääryytenä sen, mitä mies on tehnyt hänelle. Häntä raivostuttaa se, että mies on voinut säilyttää kuvansa "mukavana, kivana ja kunnollisena" muitten silmissä joutumatta vastuuseen tekemisistään. Vain Heidi tietää, miten hän on käyttäytynyt ja mitä tehnyt. Jonkin ajan päästä Tarja palaa vihan ja raivon tunteisiin ja kysyy, mitä Heidi sanoisi entiselle miehelleen, jos tämä olisi paikalla.

T: Tekeekö sun mieli kertoa siitä raivostas? Tai raivota?

H: Ei mun oikeen tee mieli nyt edes raivota. Että silloin varmaan pari viikkoa sitten olisi tehnyt mieli raivota, mähän sanoinkin että mulla oli semmoinen olo, että jos olis... että mä olin niinkun ihan... että mä menisin niinkun... vaikka se oli mielikuvitusta... autolla sen päälle ja peruuttaisin takaisin samalla kertaa. Mutta että nyt se on mennyt. (T: Mmm.) Että se oli silloin pari viikkoa sitten. Nyt on niinkun vaan että... on vaan silleen ihan tyhjä taas olo.

T: Mmm. Se voi ollakin vaikea kohta sitten kun tulee se vaihe, että onkin ihan tyhjä. (H: Mmm.) Että jotkut on sanoneet, että onneksi on jotain muutakin ajateltavaa kun... kun mietit, miten hirveästi on ollut mielessä tää ja sitten kun tulee mahdolliseksi, että se loittonee sinusta ja ... jää sinne taustalle kauaksi, niin mikä se on sitten se uusi... ja ennen kuin se niinkun riittävästi täyttää sua. Että se voi olla että se vie vähän aikaa...

S: Heidi kertoo vahvoista tunteista ja niitä seuranneesta tyhjyydestä. Tarja viittaa siihen, että mennyt väkivalta ja sen palautuminen mieleen lapsen tapaamisen yhteydessä on ollut Heidin mielessä pitkän aikaa ja voimakkaasti vaikuttavana. Nyt Heidi on Tarjan mielestä jonkinlaisessa taitekohdassa ja kysyy, mitä on edessä. Tarja myös tarjoaa Heidille ajatusta, että muutos ei tapahdu nopeasti.

H: Niin. Se on varmaan just jotakin sellaista. Toisaalta mä olen kyllä ... ei mulla ole mitään semmoista hätää, mutta ehkä mulla on kuitenkin

kin vähän semmoinen... (huokaisee) ei surumielinen... jotenkin semmoinen hidastunut olo... (T: Ymm.) Niinkun mä olisin kuolleista herännyt, mutta mä en ole kokonaan vielä herännyt... että mä olen niinkun puolittain oon kääntynyt siellä arkussa..

T: Yhmm, oletko osittain vielä siellä arkussa?

H: Emmä tiedä, kai mä istun siellä haudan reunalla. Mutta että mulla ei ole mitään hinkua hirveästi niinkun mennä tonne... jippii, mä olen parantunut, että tiedättekö mitä mulle on tapahtunut... meillä oli kuule henkistä väkivaltaa ja fyysisistä ja tällaista... että mulla ei ole mitään sellaista, että mä lähtisin näitä kertomaan jollekin. (T: Mmm.) Ja jotenkin on vähän epäilyskin siitä, että mahdollisesti mä koskaan enää niin hirveän iloiseksi ihmiseksi tulla tai jollain tavalla tää on niinkun... mä vaan toivon, että jos mä voisin jotenkin tulla vielä niinkun sellaiseksi luottavaiseksi ihmiseksi... mutta jotenkin, joku osa varmaan on vaan niin kuollut, että ei se vaan niin vaan virkoakaan.

S: Heidi tekee eroa sellaiseen "parantumiseen", jossa uhrius ja heikkous katkotaan irti nykyisyydestä ja jossa sitä voisi katsoa aivan etäältä jättäen sen taakseen kuin esineen: käydä esittelemässä menneisyyttään toisille "tällaista oli kuule".

T: Mmm. Kauhean hyvä vertaus tuo... miten sä sanoit, että sieltä haudasta kömmit siihen haudan reunalle... mä oikein näen ... näen sut siinä niinkun (naurahtaa)...

H: Mmm.

T: ... istumassa, että niinkun nyt vähän huokait siinä, että mitäs nyt sitten.

S: Tarja katsoo Heidin kanssa yhdessä. Luo oikeutusta sille, että siinä voi istua ja katsella.

H: Mä ajattelen, että mä en halua sinne mennä takaisin kuitenkaan, koska niin huonossa kunnossa kuin mä olin, kun mä täälläkin sanoin, että jos mä menisin hullujenhuoneelle. (T: Mmm.) Että mua ei yhtään haittais vaikka mut sidottais vuodeksi kiinni. (T: Mmm.) Että mulla oli sellainen olo. Ei ole enää sellaista ... että mä voin nyt vähän niinkun omaan tahtiin, että

kukaan ei pakota mua, että mulla on nyt sellainen että mä menen vaan rauhallisesti omaan tahtiin. (T: Mmm.) Ja välillä istun siinä.

S: Arkkuun kuuluu voimattomuuden, ahdistuksen ja epätietoisuuden aika, joka on vielä lähellä Heidiä mutta josta hän on kuitenkin suurimmalta osaltaan jo irtautunut. Heidi pysyy katselemaan sitä reunalla istuen. Hän nostaa esiin suhteen toiseuttaviin diskursseihin, joissa hänen arkussa olonsa määrittyy hulleksi. Näen hänen käyvän tässä neuvotte- lussa siitä, miten nämä tilanteet ja tunteet voivat asettua osaksi hänen omaa elämäntar- kettaan ja siihen sisältyvää liikettä. Arkku ja hulle- lujenhuone nousevat esiin väkivallan seurauksina. Tulkitsen tätä niin, että väkivallan esi- neellistävä luonne ja kuoleman läheisyydessä eläminen (Kirkwood 1993) nostavat esiin kuole- miseen liittyviä metaforia. Tulkitsen myös Heidin puheen omasta tahdista asetuvan suh- teeseen väkivallan kanssa elämisen. Pitkäai- kainen miehen vaatimukseen sopeutuminen saa

vastapainokseen nykyisen tilanteen, jossa voi hakea ja etsiskellä. Voi välillä vain istahtaa pai- kalleen sinne haudan reunalle ja katsella.

Näen tämän esimerkkinä tavasta käsitellä uhriuden ja heikkouden tilanteita rakentaen niit- tä hyväksyvällä tavalla osaksi omaa elämäntar- tomusta. Heidi näkee itsensä kuolleista nous- seena naisena, johon on jäänyt jälkiä tästä ajas- ta mutta joka on myös vironnut henkiin. Kuole- man metafora liittyy menetykseen ja suruun, mutta siten, että hän jää katselemaan sitä. Sama- lla hän katsoo myös jonnekin eteenpäin läh- teäkseen ilman kiirettä liikkeelle uutta kohti, päästäkseen irti siitä vanhasta, kipeästä, ahdis- tavasta.

VTM Suvi Keskinen tekee väitöskirjaa Suomen Akatemian projektissa "The Violence of Sex" Tampereen yliopiston naistutkimuksen laitok- sella.

(e-mail: suvi.keskinen@nic.fi)

KIRJALLISUUS

...Atkinson, Paul & Coffey, Amanda 1994: Realism and its Discontents: on the Crisis of Cultural Representation in Ethnographic Texts. Teoksessa Adam, B. & Allan, S. (toim.): *Theorizing Culture. An Interdisciplinary critique after Postmodernism*. UCL Press, London, 41–57.

...Eliasson, Mona 1998: *Mäns våld mot kvinnor*. Natur och Kultur, Falun.

...Fine, Michelle 1998: Working the Hyphens: Reinventing Self and Other in Qualitative Research. Teoksessa Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (toim.): *The Landscape of Qualitative Research. Theories and Issues*. Sage, Thousand Oaks; London & New Delhi, 130–155. (Julkaistu alun perin 1994.)

...Forsberg, Hannele 1998: *Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntijakulttuurista*. Lastensuojelun keskusliitto, Saarjärvi.

...Gavey, Nicola 1996: Women's Desire and Sexual Violence Discourse. Teoksessa Wilkinson, Sue

(toim.): *Feminist Social Psychologies. International Perspectives*. Open University Press, Buckingham, 51–65.

...Hanmer, Jalna & Maynard, Mary (toim.) 1987: *Women, Violence and Social Control*. Macmillan, London.

...Haraway, Donna 1991: Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. Teoksessa Haraway, Donna: *Simians, Cyborgs and Women. The Reinvention of Nature*. Routledge, New York, 183–201.

...Husso, Marita 1997: Heikkouden hetkiä parisuhdeväkivallassa. Teoksessa Jokinen, Eeva (toim.): *Ruumiin siteet. Tekstejä eroista, järjestyksistä ja sukupuolesta*. Vastapaino, Tampere, 87–104.

...James, Allison; Hockey, Jenny & Dawson, Andrew 1997: Introduction. The Road from Santa Fe. Teoksessa James, Allison; Hockey, Jenny & Dawson, Andrew (toim.): *After Writing Culture. Epistemology and Praxis in Contemporary Anthropology*. Routledge, London, 1–15.

- ...Jeffner, Stina 1997: *Liksom våldtäkt, typ. Om betydelsen av kön och heterosexuallitet för ungdomars förståelse av våldtäkt*. En avhandling publicerad av Uppsala Universitet, Sociologiska Institutionen, Uppsala.
- ...Keskinen, Suvi 1996: *Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkerroissa*. Naistutkimusraportteja 3/1996. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- ...Kirkwood, Catherine 1993: *Leaving Abusive Partners*. Sage, London; Thousand Oaks & New Delhi.
- ...Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne 1996: Paikantuminen. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.): *Avainsanat*. Vastapaino, Tampere, 271–292.
- ...Kuronen, Marjo 1993: *Lapsen hyväksi naisten keskinen. Tutkimus äitiys- ja lastenneuvoloiden toimintakäytännöistä*. Stakes: tutkimuksia 35, Helsinki.
- ...Lundgren, Eva 1991: *Väldets normaliseringsprocess. Två parter – två strategier*. Bearbetad artikel publicerad av ROKS, Stockholm. Aiemmin julkaistu teoksessa *Jämfo Rapport 14/1989*.
- ...Lundgren, Eva 1992: *Gud och alla andra karlar*. Natur och Kultur, Stockholm.
- ...Magnusson, Eva; Sjöquist Andersson, Lena & Wännman, Lena 1998: *Forskarens projekt och deltagarens. En reflexiv studie av relationerna mellan forskare och deltagare i ett forskningsprojekt om kvinnors arbetsliv*. Kvinnovetenskapligt forum. Rapportserie 7/1998. Umeå universitet, Umeå.
- ...Maynard, Mary 1994: *Methods, Practice and Epistemology: the Debate about Feminism and Research*. Teoksessa Maynard, Mary & Purvis, June (toim.): *Researching Women's Lives from a Feminist Perspective*. Taylor & Francis, London, 10–26.
- ...Miller, Jody 1997: *Researching Violence against Street Prostitutes. Issues of Epistemology, Methodology and Ethics*. Teoksessa Schwartz, Martin D. (toim.): *Researching Sexual Violence against Women. Methodological and Personal Perspectives*. Sage, Thousand Oaks; London & New Delhi, 144–156.
- ...Mohanty, Chandra Talpade 1991/1999: *Lännen silmien alla. Feministinen tutkimus ja kolonialistiset diskurssit*. Suom. Jyrki Vainonen. Teoksessa Airaksinen, Jaana & Ripatti, Tuula (toim.): *Rotunaisia ja feminismejä*. Vastapaino, Tampere, 229–271. (Julkaistu alun perin 1991.)
- ...Moran-Ellis, Jo 1996: *Close to Home: the Experience of Researching Child Sexual Abuse*. Teoksessa Hester, Marianne; Kelly, Liz & Radford, Jill (toim.): *Women, Violence and Male Power. Feminist Activism, Research and Practice*. Open University Press, Suffolk, 176–187.
- ...Peltoniemi, Teuvo 1984: *Perheväkivalta*. Ota-va, Keuruu.
- ...Pösö, Tarja 1993: *Kolme koulukotia. Tutkimus tyttöjen ja poikien poikkeavuuden määrittelykäytännöistä koulukotihoidossa*. Acta Universitatis Tamperensis, ser A vol 388, Tampere.
- ...Richardson, Laurel 1998: *Writing. A Method of Inquiry*. Teoksessa Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (toim.): *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. Sage, Thousand Oaks; London & New Delhi, 345–371. (Julkaistu alun perin 1994.)
- ...Ronkainen, Suvi 1999: *Ajan ja paikan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Gaudeamus, Helsinki.
- ...Sawicki, Jana 1991: *Disciplining Foucault. Feminism, Power and the Body*. Routledge, New York & London.
- ...Segal, Lynne & McIntosh, Mary 1992: *Sex Exposed. Sexuality and the Pornography Debate*. Virago Press, London.
- ...Skeggs, Beverley 1994: *Situating the Production of Feminist Ethnography*. Teoksessa Maynard, Mary & Purvis, June (toim.): *Researching Women's Lives from a Feminist Perspective*. Taylor & Francis, London, 72–92.
- ...Stacey, Judith 1988: *Can there be a Feminist Ethnography?* *Women's Studies International Forum* 11:1, 21–27.
- ...Stanko, Elizabeth 1997: *"I Second That Emotion"*. Reflections on Feminism, Emotionality and Research on Sexual Violence. Teoksessa Schwartz, Martin D. (toim.): *Researching Sexual Violence against Women. Methodological and Personal Perspectives*. Sage, Thousand Oaks; London & New Delhi, 74–85.
- ...Wilkinson, Sue & Kitzinger, Celia 1996: *Theorizing Representing the Other*. Teoksessa Wilkinson, Sue & Kitzinger, Celia (toim.): *Representing the Other. A Feminism & Psychology Reader*. Sage, Thousand Oaks; London & New Delhi, 1–32.
- ...Wolf, Naomi 1990: *The Beauty Myth*. Vintage, London.

**FACING EMOTIONS OF ANXIETY:
ENCOUNTERS BETWEEN A RESEARCHER,
BATTERED WOMEN AND CULTURE**

The article deals with the issue of representing battered women and victimization in a way that would disrupt dichotomization and open up space for diversity. A great deal of mainstream research on violence against women is engaged in constructions of the Other: women who have experienced violence (and violent men) are regarded as a special, (either psychologically or socially) deviant group. Thus violence and power asymmetry become problems related only to "deviant" groups whereas these aspects are excluded from the constructions of "normal" heterosexual relationships and practises. Feminist research however has questioned these dichotomous understandings and uncovered similarities and continuities between violent and "normal" heterosexual relationships. The article argues that it is important to continue questioning dichotomies such as weak/strong, and discusses how this can be done on the methodological level. The study is based on material collected during ethno-

graphic research in three family counselling agencies.

One specific encounter in a family counselling agency, filled with anxiety and fear, serves as the starting point for ethical considerations of looking at the situation as a researcher. I discuss the power relations between the researcher and the researched and take up the issue of voyeurism, stressing however the shifting nature of these power relations. As a way of "interrupting Othering", I analyze the researcher's gaze as a situated gaze making explicit my own positions. In addition I discuss the meaning of textual forms as well as giving space to representations that are constructed by the researched in order to disrupt dichotomous and hierarchical representations. The article concludes with a piece of another encounter in the family counselling agency, which presents a representation of victimization constructed by the victimized woman together with her counsellor.